

Vlakkeriet 2b te Houwerzijl, gemeente De Marne

Een Archeologisch Bureauonderzoek



Administratieve gegevens

provincie: Groningen

gemeente: De Marne

plaats: Houwerzijl

toponiem: Vlakkeriet 2b

bevoegd gezag: gemeente De Marne

opdrachtgever: gemeente De Marne

uiterste coördinaten: noordwest 218.082/596.106
noordoost 218.130/596.100
zuidoost 218.119/596.022
zuidwest 218.071/596.030

CIS-code: 45785

kaartblad: 6F

beheer documentatie: Libau, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, gemeente De Marne en E-depot

uitvoerder: Libau

auteur: M. de Jong MA

autorisatie: drs. J. Molema

telefoon: 050-3126545
fax: 050-3123362
e-mail: molema@libau.nl

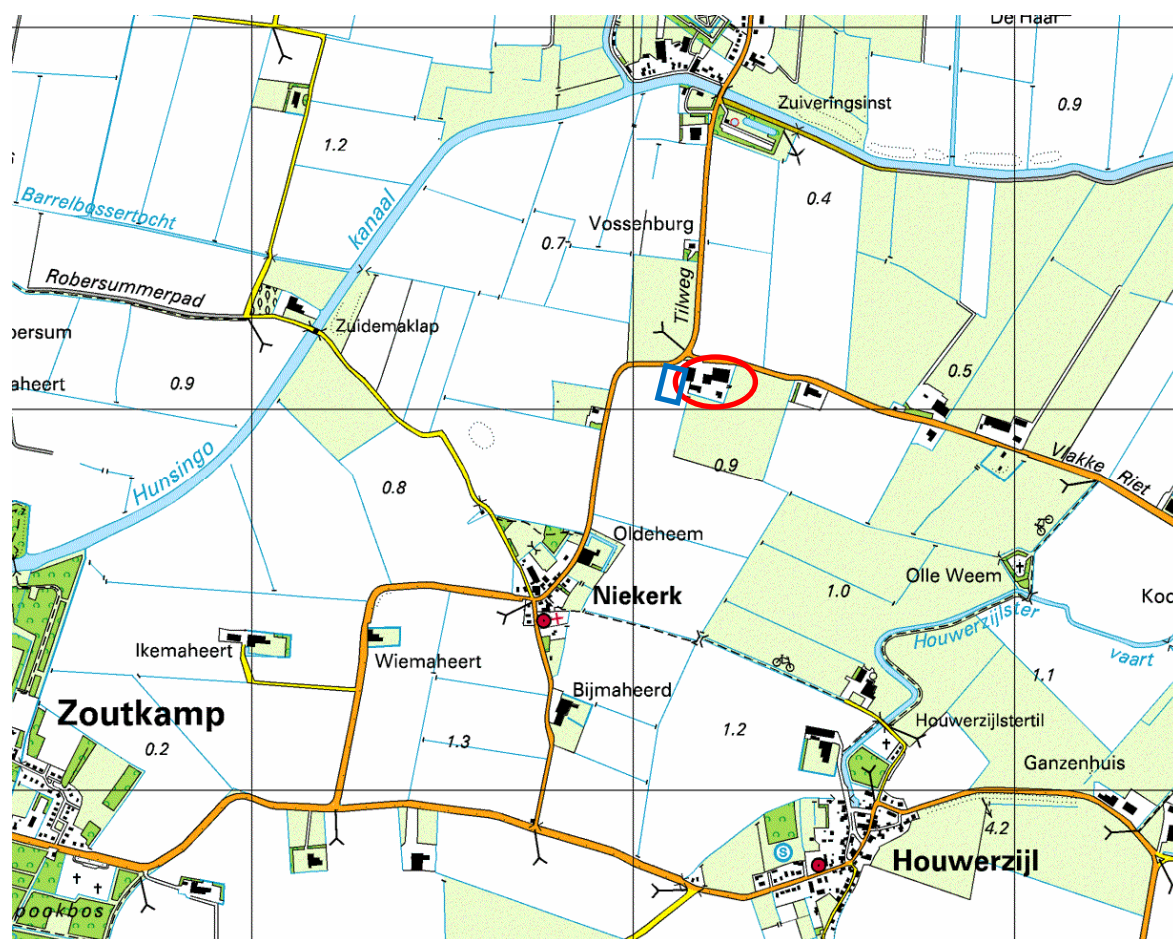


Vlakkeriet 2b te Houwerzijl, gemeente de Marne

Een Archeologisch Bureauonderzoek

Planvoornemen

In opdracht van de gemeente De Marne, vertegenwoordigd door mw. B. Bartelds, is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de locatie Vlakkeriet 2b te Houwerzijl (zie figuur 1). Aanleiding voor dit onderzoek is het planvoornemen om op het perceel een melkveestal (ligboxstal) te realiseren. De stal wordt ca. 44 m bij 80 m groot. Het gebied waar de ingrepen worden beoogd wordt hieronder verder aangeduid als plangebied.



Figuur 1: Vlakkeriet 2b te Houwerzijl (Topografische Atlas Groningen). De locatie van Vlakkeriet 2a en 2b is rood omlijnd. De bouwlocatie van de melkveestal is globaal aangegeven in het blauw.

Informatie

Het plangebied ligt tussen Ulrum en Houwerzijl, nabij Niekerk. De naam Vlakkeriet is afgeleid van een nabijgelegen riviertje. Dit riviertje is inmiddels gekanaliseerd en wordt tegenwoordig Houwerzijlstervaart genoemd.

Volgens de fysisch geografische kaart van de provincie Groningen ligt het plangebied op een kwelder- of oeverwalachtige vlakte (code Mv9) aan een oude dijk (zie bijlage: Uitsnede fysisch geografische kaart). Het betreft de Zuurdijk, een verbastering van Zuiderdijk (Werkgroep Dijken, 1984). De Zuurdijk is de oudste dijk in deze omgeving, de exacte datering is echter onbekend. De Zuurdijk werd rond 1288 vervangen door een zuidelijker gelegen dijk (Schroor & Meijering, 2007).

De geomorfologische kaart geeft duidelijk aan dat het plangebied op een kwelderwal ligt (code 3K31; Archis). Deze kwelderwal is na het begin van de jaartelling ontstaan. De bodemkaart toont in het plangebied kalkarme



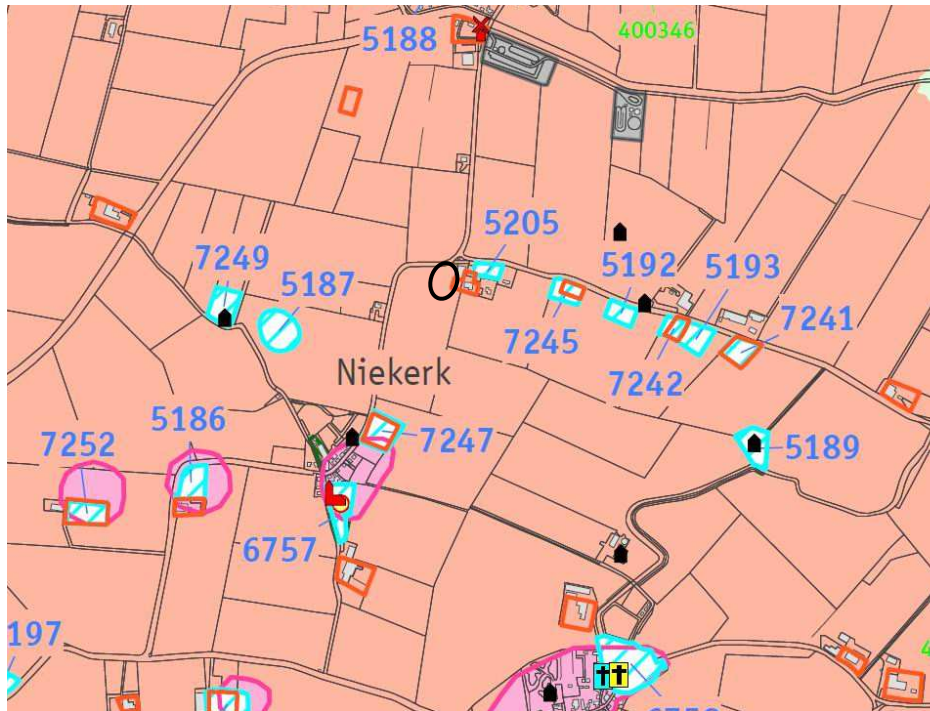
poldervaaggronden, bestaande uit zware zavel (code Mn25C; zie bijlage: Kaart archeologie). Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) is te zien dat het plangebied iets hoger gelegen is dan de nabije omgeving. In de omgeving bevinden zich zeer veel kruinige (bolle) percelen (zie figuur 2). Het tracé van de Zuurdijk is niet of nauwelijks als verhoging herkenbaar. Wel valt op dat op de kwelderwal langs de Zuurdijk meerdere hoge terreinen liggen.



Figuur 2: Hoogteverschillen in en rondom het plangebied (bron: www.ahn.nl). Het plangebied is omcirkeld.

Pal ten noordoosten van het plangebied bevindt zich een laat-middeleeuwse huiswierde. Deze huiswierde is geregistreerd op de archeologische monumentenkaart (AMK-terrein 5205; zie bijlagen: Kaart archeologie & Uitgebreide rapportage monumenten). Langs de dijk (en in de bredere omgeving rond het plangebied) bevinden zich veel huiswierden. Van de meeste hiervan is de datering onbekend maar vermoedelijk zijn deze wierden in de middeleeuwen opgeworpen. De wierde Houwerzijl dateert uit de Romeinse tijd (AMK-terrein 6758) en Ulrum uit de vroege middeleeuwen (AMK-terreinen 6755 & 15200).

Op de archeologische verwachtingskaart en beleidsadvieskaart van de gemeente De Marne (RAAP, 2008) is aangegeven dat het plangebied in een gebied van hoge archeologische verwachting ligt (roze). Ten oosten van het plangebied wordt de oude boerderijplaats aangegeven. Tussen de Zuurdijk en de boerderijplaats is de huiswierde (AMK-terrein 5205) weergegeven.



Figuur 4: Uitsnede uit de Archeologische verwachtingskaart en beleidsadvieskaart van de gemeente De Marne. De ligging van het plangebied is globaal aangegeven met een cirkel.

Op de kadastrale minuut uit het begin van de 19^{de} eeuw (gemeente Ulrum, sectie E4) is ten oosten van het plangebied een boerderij aanwezig. Het plangebied is in gebruik als weiland (zie bijlage: Kadastrale minuut). Gedurende de 19^{de} eeuw blijft de situatie vergelijkbaar aan die op de kadastrale minuut, zo blijkt uit de topografische militaire kaart uit 1853 en de Bonnekaart uit het begin van de 20^{ste} eeuw (zie bijlage: Projectie van de huidige situatie op de Bonnekaart). Vanaf de jaren '60 is de boerderij waartoe het plangebied behoort uitgebreid.

Overweging en advies

Het plangebied ligt op een kwelderwal waarop meerdere huiswierden zijn opgeworpen. Langs de noordrand van de kwelderwal ligt de middeleeuwse Zuurdijk. Op de kwelderwal en langs de Zuurdijk heeft vooral in de middeleeuwen intensieve bewoning plaatsgevonden. Daarnaast is het plangebied vrij hooggelegen. In het plangebied is dan ook rekening te houden met archeologische resten uit de middeleeuwen (en mogelijk ook de Romeinse tijd).

Geadviseerd wordt om in het plangebied voorafgaand aan de bodemingrepen een archeologisch booronderzoek uit te laten voeren. Het booronderzoek dient te bestaan uit 6 boringen, gelijkmatig te verspreiden over de bouwlocatie. Tijdens het onderzoek wordt vastgesteld wat de staat van de bodem is. Het booronderzoek dient zich te richten op de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Bijlagen:

- Uitsnede fysisch geografische kaart;
- Kaart archeologie;
- Uitgebreide rapportage monumenten;
- Kadastrale minuut;
- Projectie van de huidige situatie op de Bonnekaart.

Geraadpleegde bronnen en kaarten

Actueel Hoogtebestand Nederland (www.ahn.nl)

ANWB, 2004. *Topografische atlas Groningen 1:25.000*. ANWB bv, Den Haag.

Archeologische Monumentenkaart (AMK) van de provincie Groningen.

Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Archeologische verwachtingskaart en beleidsadvieskaart, gemeente De Marne. In: Beek, J.L. & P.C. Vos, 2008. *Regio Noord Groningen, Gemeenten De Marne, Winsum, Bedum, Ten Boer, Loppersum, Eemsum, Appingedam en Delfzijl. Archeologische verwachtingskaart en beleidsadvieskaart*. RAAP-rapport 1732.

Brood, P., A.H. Huussen & J. van der Kooi, 1999. *Nieuwe Groninger Encyclopedie*. REGIO-Project Uitgevers, Groningen.

Cultuurhistorische Waardenkaart Groningen. Provincie Groningen 2004.

Historisch Geografisch Informatiesysteem Groningen (www.hisgis.nl)

Luchtfoto's Google Earth/Maps

Minuutplans uit het begin van de negentiende eeuw en overige historische kaarten (www.watwaswaar.nl).

Schroor, M & J. Meijering, 2007. *Golden Raand, Landschappen van Groningen*. In Boekvorm Uitgevers, Assen.

Snijders. F.L., 1985. *Fysische geografie in de provincie Groningen*. Milieu- en landschapsonderzoek Provinciaal Planologische Dienst. Groningen.

Stiboka, 1985. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000*. Stiboka Wageningen.

Werkgroep dijken, 1984. *Nota Oude Groninger Dijken*. Provincie Groningen.

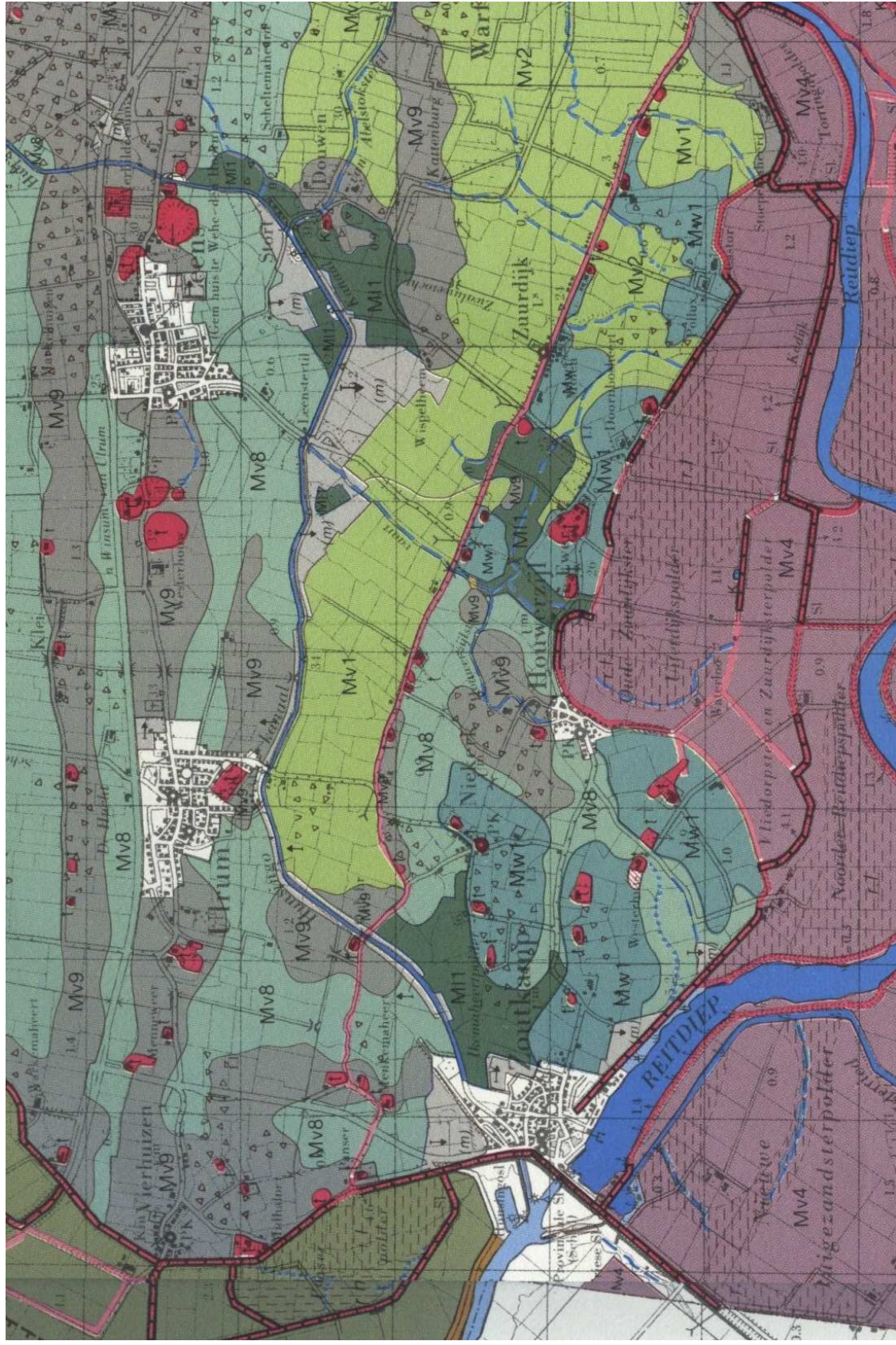


Archeologische periodes

paleolithicum	tot 8800 v.Chr.
paleolithicum vroeg	tot 300000 C14
paleolithicum midden	300000 - 35000 C14
paleolithicum laat	35000 C14 - 8800 v.Chr.
paleolithicum laat A	35000 - 18000 C14
paleolithicum laat B	18000 C14 - 8800 v.Chr.
mesolithicum	8800 - 4900 v.Chr.
mesolithicum vroeg	8800 - 7100 v.Chr.
mesolithicum midden	7100 - 6450 v.Chr.
mesolithicum laat	6450 - 4900 v.Chr.
neolithicum	5300 - 2000 v.Chr.
neolithicum vroeg	5300 - 4200 v.Chr.
neolithicum vroeg A	5300 - 4900 v.Chr.
neolithicum vroeg B	4900 - 4200 v.Chr.
neolithicum midden	4200 - 2850 v.Chr.
neolithicum midden A	4200 - 3400 v.Chr.
neolithicum midden B	3400 - 2850 v.Chr.
neolithicum laat	2850 - 2000 v.Chr.
neolithicum laat A	2850 - 2450 v.Chr.
neolithicum laat B	2450 - 2000 v.Chr.
bronstijd	2000 - 800 v.Chr.
bronstijd vroeg	2000 - 1800 v.Chr.
bronstijd midden	1800 - 1100 v.Chr.
bronstijd midden A	1800 - 1500 v.Chr.
bronstijd midden B	1500 - 1100 v.Chr.
bronstijd laat	1100 - 800 v.Chr.
ijzertijd	800 - 12 v.Chr.
ijzertijd vroeg	800 - 500 v.Chr.
ijzertijd midden	500 - 250 v.Chr.
ijzertijd laat	250 - 12 v.Chr.
Romeinse tijd	12 v.Chr. - 450 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg	12 v.Chr. - 70 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg A	12 v.Chr. - 25 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg B	25 - 70 n.Chr.
Romeinse tijd midden	70 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd midden A	70 - 150 n.Chr.
Romeinse tijd midden B	150 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd laat	270 - 450 n.Chr.
Romeinse tijd laat A	270 - 350 n.Chr.
Romeinse tijd laat B	350 - 450 n.Chr.
middeleeuwen	450 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen vroeg	450 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen vroeg A	450 - 525 n.Chr.
middeleeuwen vroeg B	525 - 725 n.Chr.
middeleeuwen vroeg C	725 - 900 n.Chr.
middeleeuwen vroeg D	900 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen laat	1050 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen laat A	1050 - 1250 n.Chr.
middeleeuwen laat B	1250 - 1500 n.Chr.
nieuwe tijd	1500 - heden
nieuwe tijd A	1500 - 1650 n.Chr.
nieuwe tijd B	1650 - 1850 n.Chr.
nieuwe tijd C	1850 - heden

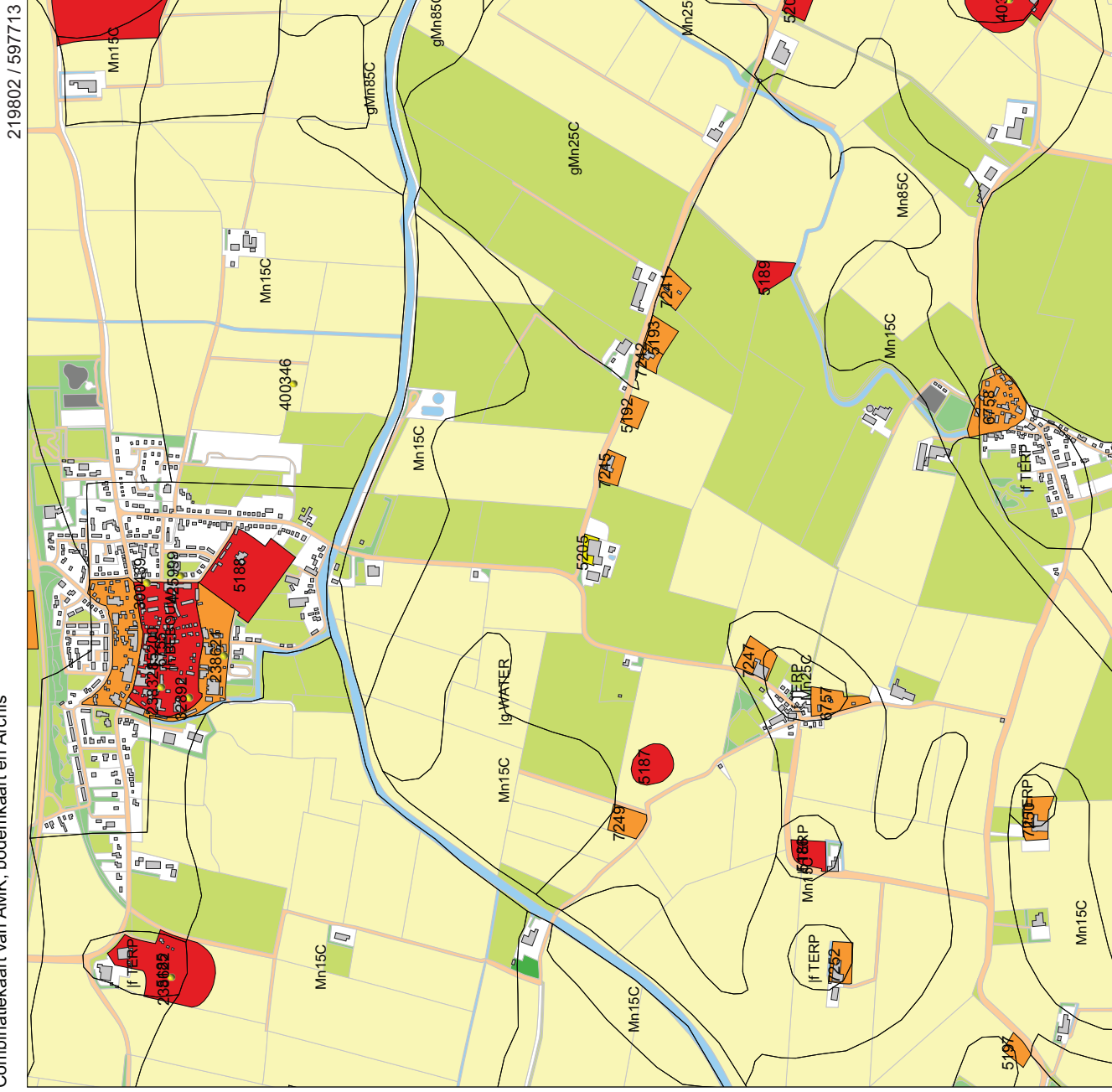


Uitsnede fysisch geografische kaart Houwerzijl en omgeving



Kaart archeologie Vlakkeriet 2b te Houwerzijl (gemeente De Marne)

Combinatiekaart van AMIK, bodemkaart en Archis



219802 / 597713

216686 / 594597

16-03-2011

Legenda

- WAARNEMINGEN
 - BODEM ((c)A(terra))
 - HUIZEN
- MONUMENTEN
 - archeologische waarde
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
 - zeer hoge arch waarde, beschermd
- TOP10 ((c)TDN)
 - bebouwd gebied
 - doorgaande wegen
 - bos
 - bouwland
 - weiland
 - boomgaard/kwekerij
 - heide
 - zand
 - begraafplaats
 - water
 - overig bodemgebruik



Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Monumentnr:	5205	Oppervlakte:	3.107 m2
CMA-nr:	06F - 006		
Status:	Terrein van archeologische waarde		
Toponiem:	NIEKERK-NOORD		
Plaats:	Niekerk		
Gemeente:	De Marne		
Provincie:	Groningen		
Coördinaten:	218224 / 596099		
Terreinbeheerder:	Niet van toepassing		

Complexen

Complextype

Begindatering

Einddatering

Huisterp	Middeleeuwen laat	Middeleeuwen laat
----------	-------------------	-------------------

Beschrijving

Terrein met een geheel geëgaliseerde wierde, eind jaren 1970 in een naburige sloot geschoven.

De locatie was in 1999 vrijwel geheel bedekt met betonplaten. Boringen langs de westelijke, onbedekte rand in dat jaar lieten geen enkele aanwijzing voor een wierdeprofiel zien.

CAA: Overbouwd door grote boerenschuur.

Veldinspectie mei 1973; ROB (R. Klok).

Veldinspectie en boringen juni 1999 provinciaal archeoloog (H. Groenendijk).

Documentatie

Type:	Kaart
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	topografische kaart 1:25.000 met terreinaanduiding
Type:	Foto
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	zw, zie Cardbox
Type:	Verslag
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	inspectie H.Groenendijk, juni 1999
Type:	Tekening
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	bestek bouwplan schuur, voorjaar 1999
Type:	Brief
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	corresp. bouw schuur, voorjaar 1999

Kadastrale minuut Vlakeriet 2b te Houwerzijl met een projectie van de huidige situatie (bron: hisgis.nl).

Het plangebied is globaal aangegeven met een rode omlijning.

